

OIKEUSMINISTERILLE

Tausta

Riita-asioiden oikeudenkäyntimenettely uudistettiin vuonna 1993. Uudistamisen yhteydessä oikeudenkäymiskaareen otettiin uudet säännökset oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta riita-asioissa. Säännöksillä pyrittiin turvaamaan voittaneelle asianosaiselle entistä useammin täysi korvaus kuluistaan. Kyseinen uudistus, yhdessä eräiden muiden samaan aikaan tapahtuneiden muutosten kanssa, johti siihen, että erityisesti yksityisen henkilön oli vaikea kasvaneiden oikeudenkäyntikulujen vuoksi ryhtyä oikeuksiensa kannalta välttämättömään oikeudenkäyntiin ilman kohtuuttomia taloudellisia riskejä. Tämän vuoksi oikeudenkäyntikuluja koskevia säännöksiä muutettiin vuonna 1999. Tavoitteeksi asetettiin ylisuurten asiamiespalkkioiden laskutuksen estäminen. Uskottiin, että parantamalla mahdollisuuksia puuttua korkeisiin asiamiespalkkioihin voitaisiin välillisesti alentaa myös oikeudenkäynnistä asianosaisille aiheutuvia kokonaiskuluja. Tavoitteeksi asetettiin myös kuluriskin tasaaminen asianosaisten kesken. Katsottiin, että jokaisen oikeus saada asiansa tuomioistuimessa käsitellyksi ei voinut toteutua, jos häviäjän maksettavaksi yksittäistapauksessa tuomittuja kuluja ei voitu kohtuullistaa silloin, kun asianosaisten taloudellinen tai muu asema oli kovin erilainen.

Tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteet eivät ole toteutuneet. Tuomariliitto on huolissaan siitä, että oikeudenkäyntikulujen kasvua ei ole saatu hillittyä. Laajoissa riita-asioissa osapuolten yhteenlasketut kulut ovat useita kymmeniä, jopa satoja tuhansia euroa. Varsin usein ne ylittävät riideltävän pääoman arvon ja ovat huomattavat osapuolten käytettävissä oleviin varoihin nähden. Tuomariliitto on myös huolissaan siitä, että kulujen ei aina ole koettu jakautuvan oikeudenmukaisella tavalla. Korkea prosessikynnys ja lisääntynyt kuluriski ovat estäneet erityisesti taloudellisesti tai muutoin heikommassa asemassa olevien asianosaisten tuomioistuimeen ja oikeuksiin pääsyn.

Pääasialliset ongelmat

Tuomariliitto kiinnittää huomiota siihen, että valtaosa oikeudenkäyntikuluista muodostuu asianajopalkkioista. Asianajopalkkiot perustuvat pääasiassa tuntiveloitukseen. Tuntiveloitukseen perustuvan asianajopalkkiojärjestelmän on toisinaan katsottu johtavan oikeudenkäyntien tarpeettomaan pitkittymiseen ja kulujen tuntuvaan kasvuun. Erityisen ongelmallisena tuntiveloitukseen perustuvaa asianajopalkkiojärjestelmää on pidetty silloin, kun noudatetaan häviäjä maksaa -periaatetta, jolloin asianosaiset voivat luottaa siihen, että he saavat kulunsa siirrettyä vastapuolen maksettavaksi.

Tuomariliiton käsityksen mukaan kyseisen kaltaisen järjestelmän vaikutusta voidaan lieventää kuluriskiä tasaamalla. Kuluriskiä tasaavan säännöksen on kuitenkin oltava sellainen, että asianosainen voi luottaa sen soveltamiseen. Nykyisen häviäjä maksaa -periaatetta lieventävän oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b §:n merkityksen on katsottu jääneen oikeuskäytännössä vähäiseksi muun muassa heikon ennakoitavuutensa vuoksi. Sen vuoksi sen merkitys prosessikynnystä laskevana ja kuluriskiä alentavana on osoittautunut heikoksi.

Keinot, joilla ongelmiin voidaan puuttua

Tuomariliitto toteaa, että oikeudenkäyntikuluja voidaan alentaa ja niiden oikeudenmukaista jakautumista voidaan parantaa monella tavalla. Voidaan pyrkiä pienentämään prosessin kokonaiskustannuksia halvemmalla prosessilla tai asianosaisen oman asiamiehen aiheuttamaa kuluriskiä oikeusturvavakuutuksia tai oikeusapujärjestelmää kehittämällä. Voidaan myös parantaa oikeudenkäyntikulujen ennustettavuutta kulukorvauskattojen ja toimenpidekohtaisten taulukoiden avulla tai muuttaa säännöksiä kulujen lopullisesta jakautumisesta asianosaisten kesken.

Ehdotus

Kysymys on laajamittaisesta oikeuspoliittisesta kysymyksestä. Se edellyttää nykytilan perusteellista kartoittamista ja vaihtoehtoisten mallien kriittistä tarkastelua kansainvälisten kokemusten pohjalta. Tässä tarkoituksessa Tuomariliitto ehdottaa, että

oikeudenkäyntikulujen alentamiseksi ja niiden oikeudenmukaisen jakautumisen parantamiseksi perustetaan työryhmä, jonka tehtäväksi asetetaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännösten uudistaminen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin (tuomioistuimeen ja oikeuksiin pääsy) huomioon ottaen.

Helsingissä 9. päivänä elokuuta 2017

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Kimmo Vanne
Puheenjohtaja

Minna Hällström
Varapuheenjohtaja